

Discurs del Rector 2002-03

Discurs del Rector d'inauguració del curs 2002-03

Honorable Conseller, Excel·lentíssim President del Consell Social, Molt Il·lustríssim Secretari General, Dr. Jaume Pagès, digníssimes autoritats, membres de la comunitat universitària, amigues i amics.

Un rector té moltes obligacions però també privilegis, i avui és un dels dies en què en faré ús. Faré ús del privilegi de poder parlar lliurement, dir el que penso que cal dir, sense necessitat d'esperar-ne ni respostes, ni polèmica, ni debats. El que he de dir, però, no s'allunya pas gaire del que he mirat de comunicar, amb fets i amb paraules, al llarg d'aquests mesos que fa que sóc rector. Girona és una ciutat petita amb un alcalde, un rector i un bisbe.

Aquests darrers anys, i amb tots els respectes per al meu amic Carles, la figura del bisbe ha perdut una mica de força mediàtica. L'alcalde i el rector som, doncs, el focus d'atenció pública. Els rectors de les universitats de Barcelona tenen molta sort. Passen desapercebuts.

Les seves cares no són conegudes per la població. Són molts, i estan amagats, com petits dragons a les parets de pedra, enmig de tota la classe política d'alt nivell, consellers, directors generals, diputats, regidors, etc.

A Girona, però, les coses són diferents. En aquesta ciutat el preu individual que paga un rector és massa alt, i aprofito aquesta ocasió per demanar-li al nostre antic rector disculpes per totes aquelles vegades que l'hem posat en situacions difícils sense ésser conscients del sacrifici personal que el càrrec representava. No dramatitzem, però. M'ho passo bé. Molt bé. Sóc feliç. Tinc un equip de col·laboradors excel·lents, treballadors, intel·ligents i honrats, i avui em fa il·lusió ser aquí amb vosaltres, en aquest acte.

Mireu. Aquest discurs no té gaires pretensions. Parlaré dels nostres estudiants, dels nostres edificis, de la ciutat, de la docència i la recerca. Parlaré també del Consell Social, de les il·lusions i mancances de la nostra comunitat. I parlaré també de la necessitat de fer les coses amb il·lusió, de posar passió en la nostra feina, de mirar el dia a dia sabent que tenim al nostre cantó amigues i amics, companys tots, que volen apostar pel futur.

Donada la transversalitat dels temes que vull tractar, potser fins i tot pot fer la sensació d'un cert desordre. Espero que, en aquest meu primer discurs com a rector, aquests petits detalls se'm perdonin.

He decidit, doncs, agrupar tots els pensaments en tres grans blocs. M'agradaria parlar en primer lloc "d'on som", de la situació de la Universitat; tot seguit us diré alguna cosa sobre on em sembla que hem d'anar i, finalment, us parlaré dels camins que hem arrencat per arribar-hi. Parlar d'on som, de com estem, dels problemes que tenim i de les possibilitats que podem explotar és en bona part un exercici senzill que consisteix només a mirar els fets amb ganes d'entendre'ls. No hi ha més secrets.

Vull dir-vos que el que diré avui aquí ho dic amb sentiment. El que diré potser no agradarà o convencerà tothom, ni tampoc cal. Ser rector no estava en els meus somnis de nen. Aquests mesos he entès que ser rector en una ciutat petita de carrerons estrets és una tasca difícil. Tenim poc oxigen, i una muralla de pedra ens tanca sovint, sense ésser-ne conscients, en un mon reduït.

1. On som, doncs?

La feina que hem de fer, la que la societat ens ha encomanat, és ensenyar, estudiar i investigar. Això ho fem i ho fem prou bé. Cada dia, a les aules, als laboratoris i als despatxos, hi ha moltes converses i discussions que són, sense donar-hi gaire importància, el gran valor que creem. Aquests moments de creativitat són el que sabem fer, el que ens agrada fer i el que hem de seguir fent.

En aquest context, on el que és essencial ja funciona, ens hem d'aturar un moment a pensar què podem fer millor. En algunes titulacions tenim pocs alumnes, en d'altres potser en tenim més del compte. Hem de saber veure, sense por, quins canvis convenen i formular noves propostes amb il·lusió i realisme. Això que us demano, de fet, ja està passant: al Rectorat hi treballem i he pogut comprovar que tots els centres estan repensant els estudis i es plantegen noves estratègies i aliances.

També us vull parlar del rendiment dels professors i dels estudiants: sabem ensenyar? Ensenyem el que cal? Ens interessem per si els estudiants aprenen? I els estudiants... estudieu prou? Us preocupeu d'aprendre? Sabem que hi ha alguns estudiants que no se'n surten: que no es presenten als exàmens o que abandonen els estudis. Aquests problemes són per compartir, ens els hem de mirar plegats. El fracàs d'alguns estudiants pot venir de la falta d'esforç però, per arribar a dir això, abans hem de tenir molt clar quin esforç els estem demanant.

En investigació anem mig bé. De fet, aquesta descripció diu poc de la realitat que tenim: alguns van molt bé, d'altres van fent i uns quants tenen dificultats.

També m'agradaria parlar un moment dels recursos que rep la universitat per fer la feina que fa. El finançament de les universitats catalanes ha canviat. El Departament d'Universitats aplica un model que distribueix els recursos d'acord amb una sèrie de factors lligats bàsicament a la docència que s'imparteix, al nombre d'estudiants i als resultats que s'obtenen. L'objectiu del model és l'excel·lència i està força ben pensat. Força, però no del tot.

La realitat és que la nostra universitat té una oferta d'estudis molt diversa. I és bo que sigui així perquè sembla que tothom té clar que, sobretot en el primer cicle, els estudis universitaris són un servei que s'ha d'oferir als ciutadans de l'entorn més proper. Però mirem-ho amb dades. La nostra universitat té un nombre mitjà de 341 estudiants per titulació, mentre que, per exemple, la Universitat de Barcelona en té 803. Com a universitat hem de mantenir, i potser fins i tot ampliar, aquesta oferta d'estudis tan diversa, perquè hem de poder oferir als estudiants del nostre entorn, i a les seves famílies, un ventall ampli d'opcions que els permeti estudiar prop de casa. Si agafem aquest camí, però, hem de tenir molt clar que, ara com ara, el model de finançament que s'ha començat aplicar ja aquest curs no té cap mecanisme que reculli aquesta situació, que és específica de les universitats de fora de Barcelona, i que representa un esforç.

Ho explicaré amb un exemple: rep els mateixos recursos la universitat que té 80 estudiants en una única titulació que la que en té també 80, però repartits entre dues titulacions diferents (40 estudiants a cadascuna). És obvi que la segona situació és força més cara de mantenir (d'entrada, la despesa en professorat es pot doblar) i, si no es reben els recursos corresponents, tot plegat es pot complicar en poc temps.

En resum, doncs: com a universitat hem d'assumir el cost d'aquest servei de proximitat. I això sense que se'ns compensi per una situació que no podem triar: perquè no tenim llibertat per actuar d'una altra manera, i no seria responsable fer-ho. I un raonament semblant es pot aplicar a altres elements del model. El rendiment dels estudiants, per exemple. La quantitat que la universitat rep va baixant si els estudiants no aproven i s'han de tornar a matricular de les assignatures. En números concrets, aquest paràmetre del finançament queda reduït al 70% d'ingressos quan l'estudiant es matricula en segona convocatòria, al 50% quan és tercera convocatòria i al 20% per la quarta i posteriors.

Tenim un pla molt realista per millorar el rendiment i l'aplicarem amb entusiasme, però també convé que se sàpiga que tenim limitacions ja d'entrada: hi ha accions que no ens podem ni plantejar (per exemple, unes normes de permanència com les que té la Universitat Pompeu Fabra) perquè no són compatibles amb la funció de servei de proximitat que hem assumit. Amb el nou model, el joc ha quedat ben definit però les regles no són pas les mateixes per a tothom.

Finalment, una darrera observació: el 30% de la subvenció bàsica està en funció del nombre de titulats. Són força diners. Per altra banda, hi ha un fet clar: la Universitat de Girona, per molt que s'hi esforcí, no podrà oferir mai un catàleg de titulacions més ampli i atractiu que el que hi ha a la zona de Barcelona. Aquesta és la raó principal que explica que molts estudiants que han fet el primer cicle a Girona marxïn a Barcelona a fer segons cicles. I en general pertanyen al col·lectiu dels bons expedients, aquells que aproven en 1a o 2a convocatòria.

Tornant al finançament, aquests estudiants que s'han passat tres anys a Girona comptaran, a efecte del càlcul dels recursos, com a titulats d'altres universitats, d'universitats on han passat només dos anys. I la Universitat de Girona no veurà mai compensada la contribució majoritària que ha fet a la seva titulació.

Aquesta breu presentació dels nostres maldecaps amb el model, conseller, és de fet el primer pas de la manifestació d'una esperança. Encara que el model s'acabi d'estrenar (és del mes de gener d'aquest any), estic convençut que hem de poder obrir un debat fonamentat i amb contingut. I també estic segur que ens hi ajudarà dir sense ambigüitats en què no hi estem d'acord. Sol ser el primer pas per entendre's. Dit això, seria injust no esmentar també tot el que tenim a favor. Si pensem globalment en la universitat, hem de saber veure que som afortunats perquè tenim moltes persones (estudiants, personal d'administració i serveis i professors) que s'estimen de veritat la feina que fan i estan disposats a repensar el que calgui i a continuar treballant. Som una universitat petita i jove, i això ens situa en les millors condicions per adaptar les nostres estructures a la modernitat i a la convergència europea.

Sovint ens passa, però, que, volent el millor, acabem jutjant la nostra universitat amb una duresa que no mereix. La critiquem perquè ens dol que no sigui exactament com la

voldríem. Però hem de tenir present que apreciar-la de veritat no és pas ben bé això. Hem de saber veure com és, i voler que sigui millor, i construir un pla realista de com pot arribar a ser-ho. Cap on hem d'avançar?

2. On hem d'anar?

Com ha de ser la nostra universitat? Així comencem la segona part d'aquest discurs: on hem d'anar? Decidir on hem d'anar, quina universitat volem, ja demana una reflexió més fonda i ja n'anirem parlant. Hi ha moltes universitats possibles, però segur que no descobrirem grans desacords en els aspectes centrals, perquè tindrem, tots plegats, prou sentit comú i responsabilitat.

En aquest punt, però, voldria ser clar i explícit. Fa ben poc temps ens vam posar tots fàcilment d'acord per anar contra la LOU. Bé, en contra o a favor. Ara ja no sabria dir com va quedar el tema. Em sembla, però, que gairebé tots vam veure clar que no ens portava a la universitat que volíem. En contrast amb aquesta situació, si som francs, haurem d'admetre que ens portaria molt de temps posar-nos d'acord sobre quina és la nostra universitat ideal, la de cadascun de nosaltres. Ja em sap greu, però em sembla que, si anéssim als detalls, descobriríem que no estem pas tots tan d'acord com sembla. I quan dic "tots" vull dir els estudiants, els professors i el personal d'administració i serveis, però també la societat, que sosté la universitat i li dóna sentit.

Ha de quedar clar també que el nostre futur, sigui bo o dolent, depèn molt més de nosaltres mateixos que no pas de la LOU. Seria massa simple, quasi infantil, pensar que tot el que ha anat bé fins ara és mèrit de la LRU i que el que pugui anar malament a partir d'ara serà per culpa de la LOU. El futur, i la responsabilitat de gestionar-lo bé, són ben nostres. Vull dir també que, si hagués de quantificar l'èxit o fracàs d'una universitat, diria que un 95% no depèn ni del rector ni de les estructures democràtiques de govern, sinó de l'actitud individual de cadascun de nosaltres. M'explicaré. Aquest 95% d'èxit només depèn que, insisteixo, cadascun de nosaltres faci bé la seva feina, faci el màxim de bona recerca amb els recursos de què disposa i que transmeti el seu coneixement als estudiants. Aquest 95% d'èxit s'aconsegueix quan aquell estudiant que té classe a les 9.10, sap que a les 9 el professor ja és a l'aula, amb el qual pot parlar o comentar el que vulgui. Aquest 95% d'èxit depèn que els 50 minuts següents el professor faci la seva classe amb rigor i amb il·lusió. El fracàs el tenim quan el professor arriba tard, no s'ha preparat la classe, fa la classe a contracor perquè ha de enviar un article o, senzillament, no la fa. El més important en una universitat és fer bona recerca i transmetre'n el coneixement adquirit. Fer totes les classes i fer-les bé. Fer totes les tutories i fer-les bé. Fer que la matriculació funcioni, que el campus estigui net, que les aules informàtiques estiguin en condicions, que el servei d'autobusos sigui puntual i eficient, que la xarxa informàtica no caigui, que tots els serveis de la universitat funcionin. I això, insisteixo, depèn en gran mesura de les actituds individuals, al marge de mancances materials, que hi són i són molt importants.

Tal com diu Pavese, un deixa de ser nen quan entén que explicant les seves penes no les soluciona, i les nostres penes ja ens les hem explicat moltes vegades. Parlem de com podem tractar aquestes penes, i començarem per les penes de la recerca.

La recerca

M'agradaria fer una prova i preguntar als nostres ciutadans què els preocupa de la nostra universitat i què pensen de la recerca. Qui necessita recerca? Els comerciants? Els empresaris de l'entorn? L'administració? Sincerament, la recerca la necessitem nosaltres mateixos, per fer una bona docència.

Parlem, doncs, una mica de com veig el futur de la recerca a la nostra universitat. No veig gens clar que el nostre futur en la investigació hagi de seguir estrictament les directrius generals de concentració i especialització. Sovint arriben consignes com: No podeu ser bons en tot. Decidiu en què ho voleu ser, i prescindiu de la resta. D'entrada pot semblar una bona estratègia, però estic convençut que s'ha de mirar amb l'escepticisme que Josep Pla posa en boca d'una dona, que diu: Han proposat al meu marit un gran negoci... en què perdrem molts diners. En general al darrere d'aquests missatges sempre hi ha segones intencions.

No ens podem quedar només amb unes quantes línies de recerca, esperant que arribaran a ser molt potents, i menysprear la recerca de qualitat dels grups més modestos. Si ho féssim, estariem destruint el principal benefici que ens aporta la recerca, que és la formació d'alt nivell dels nostres estudiants. La qualitat de la docència que fem depèn molt especialment de l'existència d'un context d'investigació. Només els professors que investiguen poden traspassar als seus estudiants les habilitats que s'adquireixen amb la recerca, i que són el millor que la universitat pot oferir als joves.

Hem de fer somiar els nostres estudiants. Si no els fem somiar haurem fracassat. Els voldria llegir, a aquests, als nostres estudiants, un fragment del text de la cançó *The power of the dream*, creada per a la cerimònia d'obertura dels jocs olímpics d'Atlanta, i extraordinàriament interpretada per Celine Dion:

[...]

El poder del somni.
La fe en coses mai vistes
El coratge d'acceptar la teva por.
No importa on siguis.
Aconsegueix la teva pròpia estrella.
Adona't de la potència del teu somni.

Aquest ha de ser l'esperit de la vostra vida dins i fora d'aquesta universitat.

Professorat i docència

En aquest context voldria parlar una mica d'una part de nosaltres, els professors. Quan érem alumnes vam viure experiències diverses. Tots tenim els nostres records. Recordem professors excepcionals pels seus coneixements, d'altres per la seva humanitat o senzillesa, d'altres pel seu poc interès i falta de dedicació, i d'altres senzillament no els recordem perquè no van representar res en els nostres anys d'estudiant. Si recordem en detall aquells anys, de segur que tots nosaltres tenim al cap algun professor que ens va il·luminar de manera especial.

La paraula il·luminar no és gratuïta. Empèdocles, 400 anys abans de Crist, ja formulà la primera teoria de la llum, i no podia ser menys, habitant com era de la lluminosa illa de Sicília, el centre del món. Empèdocles creia que la llum consistia en minúscules

partícules emeses pels cossos visibles. Ell suposava que aquestes partícules entraven pels ulls i retornaven al cos que les emetia, deixant dins de l'observador les sensacions de forma i color. Empèdocles tenia raó. Tots nosaltres hem tingut alguns professors que ens han fet arribar més llum que els altres i que van donar sentit als nostres estudis. Tots nosaltres hauríem de llegir els versos d'Empèdocles i fer un esforç per transmetre aquesta llum.

Parlant, doncs, de professorat, aprofito aquest fòrum per demanar-vos a tots plegats que ajudem a construir universitat, a construir facultat, a construir departament, a construir grup de recerca. Quan els nostres compromisos internacionals no ens ho impedeixin hem de fer vida dins d'aquestes parets, al cantó dels nostres estudiants, fins i tot als passadissos i el bar.

Per a tots aquells que es preparen la classe a casa seva, qualsevol tarda de qualsevol dia, fent ús de la biblioteca privada i de la tranquil·litat de la llar, els vull demanar que, sempre que sigui possible, utilitzin les instal·lacions de la facultat. És lícit treballar a casa. Treballar sempre és positiu, sigui on sigui, però els nostres estudiants no ens veuen i el nostre despatx està tancat. Ajudem entre tots plegats a un equilibri que ens porti a construir cada vegada més una vida universitària dinàmica.

Si som capaços d'avançar per aquest camí, serem sens dubte capaços de modificar el que cal, sense traumes ni probabilitat d'equivocar-vos. La pregunta és: com ha d'anar canviant la docència a la nostra universitat? Una part de la resposta té relació amb els nous estudis que hàgim de programar (o reprogramar). L'altra, potser la més important, demana un canvi de perspectiva en l'ensenyament: haurem d'entendre que no es tracta tant d'ensenyar com d'assegurar-se que s'aprèn el que ens hem proposat ensenyar. Ens cal entrar en el concepte de crèdit d'aprenentatge, en lloc de crèdit docent.

Els estudis que oferim són els que hem de continuar oferint. Dit això, hem de saber trobar la manera de fer-los més atractius tant als estudiants que hi han d'accedir com a la societat que els han de contractar. La combinació d'aquestes dues exigències sembla difícil, però no ho és.

Els uns i els altres, els estudiants i el mercat, demanen el mateix: més formació pràctica i unes habilitats bàsiques fortes. Estem analitzant a fons les propostes de nous estudis i hi anem avançant. Ha de quedar clar, però, que els canvis importants hauran d'encaixar en el pla estratègic que elaborarem conjuntament amb el Consell Social de la Universitat. En aquest marc tenim tres fonts dinamitzadores:

La primera és la convergència europea, que ens està marcant un ritme diferent i ens anima a fer aliances enriquidores.

La segona és la diversitat d'estudis que tenim i que ens permet imaginar titulacions a cavall de centres i tradicions diferents, per exemple, dret i econòmiques o ciències i politècnica.

La tercera font que hem de tenir present és el suport que podem rebre de l'entorn social i de les administracions. Per l'experiència que tinc d'aquest mig any que fa que sóc rector, he de dir que la resposta que estem obtenint de les institucions i de les empreses no m'ha decebut en absolut.

L'altra part de la resposta a la pregunta de "què ha de canviar en la docència" és molt més de fons. Hem de concentrar-nos a repensar "què han d'aprendre els estudiants i com podem garantir que ho aprendran". Hem de redefinir objectius, valorar el treball personal que puguin fer a la biblioteca o a casa, assegurar-nos que el que demanem es pot complir i vetllar perquè es compleixi, trobar noves maneres de relacionar-nos amb ells i d'avaluar el que han après. Tot això demana exigència i seny, però també ganes d'entendre on som i què s'espera de nosaltres.

Sabem que, ja ara i en el futur, una bona part dels estudiants que tenim s'hauran de refiar més de les habilitats generals i personals que no pas de les específiques dels seus estudis. Hauran de crear les seves pròpies iniciatives, imaginar-les i dur-les a la pràctica. Per això hauran de saber treballar en grup, convèncer i deixar-se convèncer, negociar i pactar, respectar els altres, superar entrebancs, treballar i treballar. No podem tenir la pretensió que tot això ho aprendran de nosaltres, però sí que ho han d'aprendre en bona part durant el temps que són amb nosaltres. És per això que no ens podem permetre actuar, o que sembli que actuem, al marge d'aquests valors.

Els estudiants

L'altre dia el vicepresident del Consell Social, el Sr. Lluís Busquet, em va fer notar que encara ara pot sentir-se una frase que imaginava perduda en el temps: "L'any que ve al meu noi li toca anar a Barcelona", en el sentit que començaria els estudis a la universitat. Jo li voldria donar un missatge clar a aquest futur estudiant i, de rebot, als seus pares. Aquí tenim una bona universitat, i en pocs anys serà la millor. Aquí el vostre fill o filla trobarà les oportunitats de futur. Trobarà ajudes per crear la seva empresa. Trobarà uns plans d'estudis reformats que complementaran la seva formació en totes aquelles eines i recursos de coneixements que la societat demana. Trobarà beques per col·laborar amb els grups de recerca, per fer els seus pràcticums en empreses i administracions.

Trobarà serveis excel·lents com el Servei d'Esports, el Servei d'Idiomes, la residència d'estudiants, una oficina verda que està transformant el nostre campus, una aula de teatre, una associació de castellers, etc., etc. Hi trobarà un futur. No us equivoqueu. Hem fet les coses bé, les estem fent bé i les farem millor.

Els nostres estudiants són la prioritat d'aquest equip de govern. A tots els nivells i sense ambigüitats. La creació del Centre de Promoció d'Estudiants, que ha estat ben vist pel Consell de Govern, serà una realitat d'aquí a poc i puc dir que serà modèlic en l'àmbit europeu. Aquest centre haurà de donar sortida a totes i cadascuna de les necessitats dels nostres joves. Des de com obtenir una beca Sòcrates fins a com trobar feina per al període vacacional, com a postgraduat, passant per solucions a l'allotjament o ajuda per a la creació de spin-offs amb el suport de la universitat a partir d'idees pròpies o dels mateixos professors i grups d'investigació.

Així doncs, vull dir als estudiants que la Universitat els pertany. Que valorarem la seva feina. Que els ensenyarem a aprendre, a dialogar i a ser flexibles amb els seus companys i col·laboradors. Que se'ls tractarà bé quan demanin informació de qualsevol mena. Que se'ls tractarà bé si pregunten el que ja haurien de saber però no saben. Que se'ls tractarà bé quan es matriculin. Que se'ls tractarà bé sempre. Que la institució i tot el seu personal estan al seu servei. Vull deixar clar que, en aquest repte, el personal d'administració i

serveis és conscient del paper fonamental que té perquè l'estudiant es faci seva aquesta universitat. Estem a la seva confiança.

El PAS (personal d'administració i de serveis). La gestió de la nostra universitat

Tenim una estructura feixuga que mirarem de remodelar. Tenim un projecte de descentralització que augmentarà l'autonomia dels centres, departaments i instituts. Els investigadors disposaran en un termini curt de targeta de crèdit a càrrec dels seus projectes, que els permetrà d'agilitar aquelles compres o serveis que no poden esperar els tràmits habituals de la gestió. Els degans i directors que desitgin aquesta via de gestió descentralitzada seran els darrers responsables de la gestió. Disposaran d'accés directe al seu pressupost i només hauran de retre comptes a final d'any. Farem una reforma important que ha de conduir a fer-nos la vida més fàcil a tots plegats. I en aquest repte hi tenim embolicades dues persones d'una vàlua extraordinària, el gerent de la universitat i la nova cap de Serveis Econòmics.

En aquest punt us voldria explicar una anècdota. El segle passat, quan s'estava projectant el traçat del primer cable de comunicacions a través de l'Atlàntic, l'empresa va contractar un jove enginyer, William Thomson. Thomson va fer nombroses medicions elèctriques, sovint amb instruments que ell mateix inventava. Malgrat tot, els seus consells no es van tenir en compte perquè alguns dels seus principis fonamentals no eren entesos amb claredat pels càrrecs de la companyia.

Els fracassos posteriors van portar a aplicar els principis de Thomson, la qual cosa va permetre que el cable de comunicacions entre Europa i els Estats Units pogués funcionar el 1858. Aquest fet va portar Thomson a formular el següent punt de vista, que tradueixo literalment: Amb freqüència dic que quan mesures allò de què estàs parlant i ets capaç d'esperar-ho amb números, podem dir que en saps alguna cosa. Però quan no pots expressar-ho amb números, el teu coneixement és pobre i d'una qualitat poc satisfactòria. Potser en tens alguna idea, però no gaire res més. Aquesta és la diferència entre concreció i planificació. L'exercici de concreció no pot fer massa mal, i en la reforma de la gestió planificarem, però, al mateix temps, també concretarem.

En aquest projecte de modernització de la gestió el PAS és la peça clau. Sé que ja tinc de tots vosaltres, del personal d'administració i serveis, el vostre suport i engrescament

3. Què hem de fer a partir d'ara?

Com hem d'arribar a aquesta realitat? Uns tenen pressa i d'altres s'ho volen agafar amb calma. Uns veuen dreceres a tot arreu i d'altres no en volen ni sentir a parlar. Ens agradi o no ens agradi, el viatge el fem tots junts i ens hem de posar d'acord. Per això ningú, i jo el primer, no podrà fer exactament el mateix camí que faria si anés sol.

En primer lloc, hem d'explicar a la societat que fem, i no ens en sortim. I això lliga una mica amb la nostra relació amb la ciutat. Quan preguntem a la gent del carrer quin ha estat l'impacte de la Universitat, tothom coincideix a dir que ha dinamitzat l'economia, han proliferat bars i restaurants, s'han modernitzat els negocis, s'ha restaurat la ciutat vella.

Gairebé ningú, però, no fa esment de la riquesa en coneixement i en formació dels ciutadans, especialment dels nostres joves, dels nostres fills i filles. I aquesta és la part més fosca de la nostra universitat.

Hem invertit molts diners en pedres, molts en coneixement, però no hem venut el producte. L'equilibri és difícil de trobar. Però també hem de ser justos amb la realitat. La Universitat ha ajudat a recuperar aquesta ciutat, que fa 30 anys era bruta i fosca, dotzenes d'edificis nobles i centenaris, de la qual ens sentim tots plegats orgullosos. La Universitat de Girona ho seguirà fent, sigui quin sigui el seu rector.

I ara vull ser crític amb la ciutat entesa com aquesta associació de comerciants, empresaris, administracions i ciutadans en general, entre els quals hi som nosaltres. Particularment crec que en aquesta ciutat no hem acabat d'entendre la importància que la universitat té per al futur dels nostres joves.

Una part no gens menyspreable d'aquests joves, d'aquesta generació d'entre 20 i 30 anys, viu encara sota la protecció dels pares, econòmica i social. Molts d'ells tenen edat per treballar, però estudien. Tenen edat per tenir la seva llar, però viuen amb els pares. A vegades penso que no els estem preparant per competir.

Quan l'economia es refredi, quan Europa es constipi i els nostres veïns rics decideixin d'estalviar els diners de les seves vacances, potser ens empobrirem, i aquesta generació de joves en pot patir les conseqüències. Potser tardarem 10 anys o potser 20, però pot passar. Aquests joves hauran de competir en aquesta Europa amb els fills dels polonesos, dels marroquins, dels búlgars, acostumats a la pobresa dels seus països. Hauran de competir amb ells pels llocs de treball de les multinacionals, hauran de competir amb ells en idiomes i en formació, i sobretot en esperit de lluita. I pot passar que els nostres joves perdin, sobretot en esperit de lluita.

Si els nostres estudiants perden aquesta batalla, només nosaltres en serem els responsables. Per això és tan important que aquesta universitat, la nostra, que tant d'esforç ha costat crear, tingui tot el suport social i econòmic. Cal fer un pas endavant. Un pas de gegant, que ens permeti preparar els nostres estudiants per a la competitivitat de la futura Europa.

I us parlo seriosament. No ens deixem enganyar per les aparences. En aquest món físic en què vivim les coses no són el que semblen. Les lleis de la física de la reflexió i de la refracció fan que la realitat inqüestionable dels nostres ulls siguin senzillament miratges. Només cal veure com es trenca una canya quan s'introdueix a l'aigua, les infinites posicions al cel de l'arc de Sant Martí depenent de la posició l'observador, la il·lusió de presència d'aigua sobre l'asfalt calent o la lluna en el fons d'un llac. Realitats inqüestionables per a l'observador, però irreal i deformades. I en aquesta nostra comunitat de persones estudioses de les ciències i de les lletres massa sovint jutgem els altres, i el nostre entorn, sota els efectes de les lleis de la reflexió i de la refracció.

On hem d'apostar en recerca?

Per millorar la competitivitat cal fomentar els grups de recerca, no importa si són o no petits. Només cal garantir que la recerca sigui prou digna, perquè qualsevol activitat de recerca és un transvasament directe de coneixement a la docència del dia a dia. Per això

és rica aquella universitat que té molta recerca, variada i de qualitat suficient. Aquest equip de govern ha emprès accions concretes per millorar els fons de recerca. En posaré dos exemples. D'una banda, unes apostes imaginatives en la demanda de fons Feder d'aquest any poden representar uns quants milions d'euros. D'altra banda, la contractació de tècnics específics per donar suport descentralitzat directe als grups de recerca ha de permetre aconseguir fons externs que mai no haurien arribat a aquesta universitat. La potenciació de l'OITT en aquest sentit ha de donar resultats en un termini inferior a un any.

Estudis i Europa

Qualsevol procés de la natura que es vulgui descriure necessita un sistema de referència. Un sistema de referència és un sistema de coordenades que permet fixar la posició en l'espai, juntament amb un sistema de rellotges fixos en ell mateix, que serveixen per mesurar el temps. Sense sistema de referència no tenim cap idea ni de velocitat ni de rumb ni de temps.

S'entén, per tant, que el moviment i la velocitat d'una partícula no són uns paràmetres absoluts sinó que depenen del sistema de referència. Quan anem amb tren, els vehicles que circulen paral·lels a nosaltres gairebé no es mouen o circulen a una velocitat vertiginosa. La nostra universitat ha d'escollir un bon sistema de referència, o potser més d'un, que ens permeti avançar coneixent exactament quina és la nostra velocitat comparativament amb el sistema o sistemes escollits.

I la nostra primera referència ha de ser la conferència de Bolonya. Cal mirar inequívocament a Europa, aquest nou àmbit geogràfic únic en el qual s'hauran d'obrir camí els nostres estudiants. Hem arrencat iniciatives de modernitat. En posaré només dos exemples. D'una banda, la Facultat de Lletres, per iniciativa del seu degà i en col·laboració amb l'equip de govern, està enllestint un pla estratègic de modernització i adequació dels seus estudis. D'altra banda, en col·laboració amb les facultats de Dret i d'Econòmiques i Empresariales, s'estan preparant els estudis d'Administració Pública. Voldria estendre'm una mica en aquesta nova aposta de futur lligada a Europa, que pot servir d'exemple a d'altres iniciatives.

Les universitats de Twente i Munster ofereixen uns estudis d'administració pública que donen doble titulació i que estan organitzats de la manera següent. Els dos primers anys del diplomà s'imparteixen en la llengua de cada país. El tercer any, equivalent al primer curs del màster, s'imparteix en anglès, de manera que els estudiants poden anar al campus que vulguin, i s'intercanvia professorat. El segon any del màster segueix la mateixa filosofia. L'estudiant, doncs, pot estudiar una carrera de tres o quatre anys, si accedeix directament als estudis des de primer, o pot accedir al màster si prové d'altres carreres. La Universitat de Girona ha apostat per una col·laboració estreta amb aquestes universitats, seguint un model equivalent i convalidable que ens permeti, a partir inicialment d'un títol propi amb costos reals de matrícula, donar doble titulació europea. No cal dir l'extraordinari mercat laboral que ofereix l'administració pública.

Aquesta, doncs, és una aposta per entrar a Europa amb una proposta de modernitat líder en el mercat universitari espanyol.

El campus

Un campus modern, amb bons edificis, restaurants i arbres, ajuda a crear un ambient acollidor i ens facilitarà la convivència. Les persones que formen part de la universitat s'han de poder trobar fora de les aules i els ha de costar marxar cap a casa. Estic del tot convençut del pes que té això, i estem treballant per aconseguir millores importants amb el finançament que tenim, i amb tota la voluntat de diàleg. El que no podem fer mai, però, és confondre l'obra amb l'escenari.

Conseller, vostè ens va citar l'Alicia de Lewis Carroll: Hem de córrer més del doble de ràpid si ens volem quedar en el mateix. Com l'Alicia de Lewis Carroll, jo també em dono sovint consells a mi mateix, encara que només els segueixo molt de tant en tant. Nosaltres correrem el triple, si podem, mirant de no ensopegar. Tenir un bon campus és el primer eix d'una bona universitat.

Què esperem de les nostres institucions?

Per tirar endavant aquests projectes ens cal el suport de les nostres institucions. Em refereixo a les administracions públiques amb capacitat financera, a la banca, als industrials capdavaners d'aquest país. Us demano públicament que ens ajudeu a no perdre l'oportunitat de tenir una universitat competitiva, que ens farà falta quan s'acabi la bonança econòmica en què ens movem.

Cal ajudar la universitat, amb fermesa, exigint resultats, però aportant els recursos que calgui, i els hem d'aconseguir d'on sigui. Tenim un important projecte de parc de transferència del coneixement que ens ha de posar en una posició capdavanera no ja a Catalunya, si nó Europa. Nosaltres, els petits, hem de lluitar doble per aconseguir el que els germans grans obtenen amb tranquil·litat. Voldria posar d'exemple els nostres desavantatges envers les universitats de l'àrea metropolitana de Barcelona.

La nostra universitat no té centres del CSIC com té Barcelona. A la nostra universitat mai no li arribarà un centre amb un accelerador de partícules de deu mil milions de PTA. A la nostra universitat no li arriba la dinàmica del cinturó industrial de Barcelona, ni la generada pels serveis centrals del govern de la Generalitat, ni el Fòrum de les Cultures, ni un aeroport dinàmic, ni tants i tants nis...

Estem lluny dels centres de decisió i poder. Els viatges a Barcelona dels membres de la comunitat universitària, i de mi mateix, es poden quantificar per milers any, amb el cost excepcional en temps i diners que això representa. Competir amb una Barcelona moderna, capital del disseny i de la cultura, és un desgast que exigeix un esforç desmesurat i no compensat. Tenim un model centralitzat de país. Quan un investigador estranger de relleu ha de decidir entre Lleida i Barcelona, o Girona i Barcelona, no hi podem competir. Per això a Girona només hem obtingut aquest any quatre beques Ramón y Cajal de les 150 assignades a Catalunya, sense comptar les dels centres del CSIC. I això haurà de compensar-se amb contractes programa específics, amb accions que millorin la qualitat i la competitivitat.

A vegades s'utilitza l'argument que a Girona s'hi viu molt bé. Si això fos així la nostra ciutat tindria 2 milions d'habitants i Barcelona vuitanta mil. Aquest argument, dit en to d'elogi, no amaga la realitat. Que ningú no entengui aquest missatge com una crítica ni al Govern de la Generalitat ni al conseller. No ho és en absolut. Les coses són com són.

Tots ens sentim orgullosos quan Barcelona apareix al ulls del món com aquesta ciutat catalana i moderna, mediterrània, tolerant i oberta al món. Ens en sentim orgullosos i entenem els esforços que com a país hem de fer tots plegats per ajudar a aquest lideratge.

Nosaltres només demanem recollir una petita part dels beneficis que ens permetin ser aquest satèl·lit universitari i científic de rellevància que la reforçaria com a ciutat i que ens donaria coherència com a país.

El paper del Consell Social

Sempre m'han dit que sóc un home de sort, i puc dir que en aquesta ocasió és cert. Tinc en el Consell Social, tant en el seu president com en tots els seus membres, un suport inapreciable. Em sento reforçat, comprès, apreciat i escoltat. I ho dic seriosament. El Consell Social és una peça clau, tant per la seva capacitat de decisió com pel que representa. El diàleg és fluid, seriós, divertit i encoratjador. Aprofito, doncs, aquest fòrum per agrair el seu suport, amb tota l'honestedat, i molt especialment al seu president, Salvador Carrera, i al vicepresident, Lluís Busquet.

El Parc de Transferència del Coneixement

El tenim en marxa. Els accessos estan asfaltats, les voreres fetes i les màquines excavadores entraran a finals de novembre per començar els edificis del Centre de la Carn, els Serveis Integrats de Recerca i el Centre de Robòtica Submarina. Molt aviat es construirà un edifici per a la creació de spin-offs, vivers d'empresaris i altres iniciatives per donar sortides laborals imaginatives. Aquest viver d'empresaris ha de permetre l'agrupació i associació d'estudiants dels diferents àmbits, advocats amb economistes, enginyers informàtics amb llicenciats en filologia catalana. En la meva campanya electoral ja vaig incidir llargament en moltes de les idees de petites empreses que podem crear, a partir de la iniciativa dels nostres estudiants, per oferir serveis en molts i molts àmbits desatesos en la nostra societat, i necessaris. No m'estendré en aquest tema. Voldria només explicar un breu fet històric per entendre com els nostres estudiants es necessiten els uns als altres:

L'advocat americà Chester Carlson, tip ja de copiar manualment documents i documents, va crear personalment la primera màquina electrofotogràfica que va permetre fer còpies en sec de textos i dibuixos, la primera copiadora de xerografia. Recordem que la paraula grega xeros vol dir "sec" i grafos es pot traduir per "escriptura". Va ser, doncs, un advocat qui, com que no obtenia la comprensió dels enginyers, i cansat ja d'esperar que algú dissenyés un equip òbviament tan necessari per a la seva feina, va decidir fer-se'l ell mateix.

Hem de posar els nostres estudiants a treballar junts, a realimentar-se en coneixements i amb il·lusions. I això només ho farem construint un gran viver d'empresaris lligat amb el Centre de Promoció dels Estudiants i amb els grups de recerca de la nostra universitat.

L'expansió geogràfica de la Universitat

Hi ha expectatives per part d'alguns municipis d'aconseguir estudis universitaris oficials de la Universitat de Girona. En aquests moments no són ni un, ni dos, ni tres municipis. Ja són més, per la qual cosa no esmentaré ni noms, ni municipis, ni estudis, perquè em temo que qualsevol declaració en aquest sentit faria incrementar demà mateix el nombre d'alcaldes que sol·licitaran un apèndix de la Universitat de Girona. I és lícit. Ningú no es vol despenjar de la possibilitat de veure créixer la seva ciutat, d'aprofitar la riquesa d'un centre universitari que porta sens dubte la dinamització de l'economia i la cultura. Vull deixar clar que estem oberts a propostes de progrés, amb imaginació, que ofereixin estudis amb futur, però amb seny, prudència, i pensant per sobre de tot en els interessos dels estudiants.

La nostra llengua. El nostre país

Aprofitant el privilegi que he esmentat al principi d'aquest discurs, voldria fer també una reflexió al govern de Madrid. No parlaré ni de l'Europa dels estats, ni de les regions, ni de les nacions. Parlaré només de drets. En aquest nou món només els drets dels ciutadans seran l'únic pilar de la convivència. I els catalans volem, en aquesta nova Europa, tenir els mateixos drets que un ciutadà alemany o espanyol. Tots els drets. Ni un de més ni un de menys. I el primer dret, entre molts altres que avui no esmentaré, i potser no ho faré per por, és el reconeixement de la nostra llengua.

Aviat s'incorporaran deu o dotze llengües més a la Comunitat Europea. I la nostra? Per què no ha de tenir els drets de les altres llengües? S'argumenta que finalment la realitat ens demostrarà que ens acabarem comunicant tots en anglès. Aquesta és l'excusa del mal pagador. Només les llengües empobrides com la nostra, que han estat perseguides per les dictadures i els atzars de la història, aquestes llengües que no seran defensades pels seus governs, no tindran el seu lloc. És per això que manifesto que difícilment el meu cor em podrà fer sentir mai ciutadà d'un estat que no defensa la meua llengua. Ens temem que el català té els dies comptats en termes de temporalitat històrica. Però aquest fet no ens ha de privar del dret de defensar-lo ni de reclamar els nostres drets.

I en aquest moment és quan demano al govern de Madrid que aprofiti la reforma de l'ensenyament a secundària per millorar la convivència de tots plegats. Cal que als nens i nenes d'Andalusia, d'Extremadura, de Galícia, se'ls expliqui des del primer dia que a Catalunya es parla una altra llengua. Que en certs períodes de la història Catalunya era una gran nació, a vegades fins i tot en guerra amb Espanya. Cal que se'ls expliqui qui era Jaume I el Conqueridor, què va representar Felip V, què és la Catalunya Nord, amb la finalitat d'aconseguir que ells mateixos, aquests milions de nenes i nens, sentin l'orgull de tenir diferents passats.

Si feu això, membres del govern, la propera generació d'espanyols voldrà venir a Catalunya per sentir parlar aquesta llengua, dins d'un context de normalitat, d'orgull i de respecte. La propera generació d'espanyols sabrà que els catalans parlem diferent, que tenim una realitat diferent, que els nostre herois no son el Cid Campeador ni Guzmán el Bueno, i ens respectaran i ens admiraran per això. En aquell moment potser Catalunya estarà preparada per acceptar aquesta integració moral dins d'Espanya que ara se'n exigeix. Qualsevol altre camí només fomentarà la incomprensió i l'odi entre comunitats, i vostès ho saben.

Per acabar: crida a la conciliació de la comunitat universitària

En aquesta comunitat universitària no parlem massa bé de nosaltres mateixos. Les mentides dels uns són les veritats dels altres, i molt sovint sents la frase "estic indignat". Si em permeteu una broma, potser estaria bé, per facilitar les coses, tenir l'imprès d'indignació com un formulari estàndard.

Sovint carreguem contra la premsa. La premsa no ens fa cap bé, la premsa, la premsa.. I nosaltres? Ens preocupem de donar bona imatge a la societat? Se suposa que una concentració tan elevada de doctors, il·lustres de les ciències i les lletres hauríem de ser respectats per la societat. Però nosaltres, a vegades, no ens esforcem prou per guanyar-nos aquest respecte.

En les darreres eleccions hem donat un espectacle lamentable. La roba bruta s'ha de rentar a casa, sentim sovint. En primer lloc, no n'hauríem de tenir gaire, de roba bruta. Hauríem d'anar amb més cura, pel que representem. Ens critiquem massa. Ningú fa res bé. Tothom s'equivoca. Etc., etc. I en aquest ambient esperem que els pares ens confiïn la custòdia intel·lectual dels seus fills. Em sap greu, però a vegades sembla que encara siguem aquella ciutat petita, grisa i fosca, envoltada de muralles de pedra. Existeix una propietat termodinàmica que serveix per mesurar la ineficàcia o la degradació de l'energia en un sistema: l'entropia. Podem definir l'entropia com una propietat intrínseca de la matèria caracteritzada perquè el seu valor s'incrementa en créixer la ineficàcia de l'energia total del sistema. Aquesta universitat té una entropia massa alta i voldria recordar que l'entropia d'un sistema és independent de la seva posició o moviment respecte d'altres sistemes. L'entropia d'un sistema creix quan absorbeix calor.

Per això crec que el primer que hem de fer tots plegats és rebaixar la temperatura global d'aquesta universitat traduïda en crispació.

Per això demano a la comunitat universitària que comencem avui un procés definitiu de conciliació. Que ens saludem mentre prenem una copa de cava i que, amb una encaixada de mans, obrim una nova etapa d'aquesta comunitat, que pugui ser exemple per als nostres representants polítics, per als nostres fills i per a tots els ciutadans. Una encaixada de mans que ens faciliti trobar en el futur la cara amable de tots nosaltres i recuperar l'esperit de col·laboració, diàleg, i d'il·lusió dels anys setanta.

Us prego, per tant, que fem avui aquesta encaixada de mans que ens permeti a tots plegats, a tots, ser més amics i companys de feina, en un projecte comú que consolidi i faci avançar l'extraordinària feina desenvolupada per l'antic rector i amic de tots nosaltres, Pep Nadal.

Amb aquestes darreres paraules dono per inaugurat el curs 2002-2003.

Moltes gràcies a tots plegats per la vostra presència.

Joan Batlle
Rector
Octubre de 2002